

Sygnatura akt VI Ka 1189/13

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia **18 lutego 2014** r.

Sąd Okręgowy w Gliwicach, Wydział VI Karny Odwoławczy w składzie:

Przewodniczący SSO Marcin Mierz (spr.)

Sędziowie SSO Krzysztof Ficek

SSR del. Małgorzata Peteja-Żak

Protokolant Sylwia Sitarz

przy udziale Janusza Smagi

Prokuratora Prokuratury Okręgowej

po rozpoznaniu w dniu 18 lutego 2014 r.

sprawy **S. H.** ur. (...) w G.

syna P. i U.

oskarżonego z art. 13§1 kk w zw. z art. 286§1 kk i art. 270§1 kk i art. 297§1 kk przy zast. art. 11§2 kk

na skutek apelacji wniesionej przez oskarżyciela publicznego

od wyroku Sądu Rejonowego w Gliwicach

z dnia 8 października 2013 r. sygnatura akt IX K 631/13

na mocy art. 437 kpk, art. 438 kpk, art. 624 § 1 kpk

1. zmienia zaskarżony wyrok w punkcie 1 w ten sposób, że opis czynu przypisanego oskarżonemu uzupełnia o ustalenie, że przedłożone przez oskarżonego podrobione przez inną osobę zaświadczenie dotyczyło okoliczności o istotnym znaczeniu dla uzyskania kredytu, a z kwalifikacji prawnej czynu eliminuje art. 270 § 1 kk;
2. w pozostałej części zaskarżony wyrok utrzymuje w mocy;
3. zwalnia oskarżonego od zapłaty kosztów sądowych postępowania odwoławczego, obciążając wydatkami Skarb Państwa.

Sygn. akt VI Ka 1189/13

UZASADNIENIE

wyroku Sądu Okręgowego w Gliwicach z dnia 18 lutego 2014 roku

Wyrokiem z dnia 8 października 2013 roku (sygn. akt IX K 631/13) Sąd Rejonowy w Gliwicach uznał oskarżonego S. H. za winnego popełnienia przestępstwa z art. 13 § 1 k.k. w zw. z art. 286 § 1 k.k. i art. 270 § 1 k.k. i art. 297 § 1 k.k. przy zastosowaniu art. 11 § 2 k.k.

Od wyroku tego apelację wywiódł prokurator zaskarżonemu orzeczeniu zarzucając:

- obrazę prawa materialnego, a to art. 297 § 1 k.k., polegającą na przypisaniu oskarżonemu przestępstwa z art. 297 § 1 k.k. pomimo tego, iż w części dyspozytywnej wyroku przypisany czyn nie zawiera znamienia przestępstwa, to jest wskazania, iż nierzetelny dokument przedłożony przez oskarżonego dotyczył okoliczności o istotnym znaczeniu dla uzyskania wsparcia finansowego, co prowadzi do niezgodności między zastosowanym przepisem prawa materialnego, a przypisanym czynem, podczas gdy prawidłowy opis przypisanego oskarżonemu czynu winien zawierać wszystkie znamiona tego przepisu określone w art. 297 § 1 k.k.,
- obrazę prawa materialnego, a to art. 270 § 1 k.k. polegającą na przypisaniu oskarżonemu przestępstwa z art. 270 § 1 k.k., pomimo tego, iż w części dyspozytywnej wyroku przypisany czyn nie zawiera znamienia przestępstwa, to jest wskazania, iż nierzetelny dokument podrobił w celu posłużenia się jako autentyczny, co prowadzi do niezgodności między zastosowanym przepisem prawa materialnego, a przypisanym czynem, podczas gdy prawidłowy opis przypisanego oskarżonemu czynu winien zawierać wszystkie znamiona tego przepisu określone w art. 270 § 1 k.k.

Podnosząc powyższe zarzuty, prokurator wniósł o zmianę wyroku, poprzez dodanie w części dyspozytywnej wyroku w opisie czynu przypisanego, że nierzetelny dokument przedłożony przez oskarżonego dotyczył okoliczności o istotnym znaczeniu dla uzyskania wsparcia finansowego.

Sąd zważył, co następuje:

Apelacja prokuratora okazała się częściowo zasadna. Trafny bowiem pozostawał podniesiony w jej treści zarzut odnoszący się do nieprawidłowo sformułowanego opisu czynu w zakresie w jakim nie zawierał ten opis wszystkich znamion przestępstwa z art. 297 § 1 k.k. składającego się na kwalifikację prawną czynu przypisanego oskarżonemu S. H.. Zarzut ten uwzględniony został przez sąd odwoławczy niezależnie od tego, że opis czynu zarzuconego aktem oskarżenia zawierał znacznie więcej nieprawidłowości niż opis czynu przypisanego oskarżonemu zaskarżonym wyrokiem w którym to opisie sąd rejonowy skorygował błędne sformułowanie sugerujące działanie z zamiarem ewentualnym osiągnięcia korzyści majątkowej, jak również skorygował opis ten w zakresie w jakim nie zawierał on większości elementów, których ujęcie w opisie przestępstwa oszustwa pozostaje konieczne.

Za bezzasadny uznany został natomiast przez sąd okręgowy drugi z zarzutów apelacji. Brak podstaw do jego uwzględnienia wynikał już choćby tylko z tej okoliczności, że uzasadnienie środka odwoławczego nie zawiera dosłownie żadnego argumentu na poparcie tego zarzutu. Sposób zaś sformułowania zarzutu rodzi znaczące wątpliwości odnośnie intencji apelującego. Nie można bowiem z jego treści wywnioskować, czy kwestionuje apelujący zasadność przypisania oskarżonemu przestępstwa z art. 270 § 1 k.k., czy też nieprawidłowość zawartego w zaskarżonym wyroku opisu czynu przypisanego obwinionemu w zakresie przestępstwa z art. 270 § 1 k.k.. Zarzutu tego nie można było także uwzględnić z tego powodu, że jego treść pozostaje w sprzeczności z ustaleniami sądu rejonowego, których apelujący w wywiedzionym środku odwoławczym nie kwestionował. Podnosi bowiem oskarżyciel publiczny, że przypisany oskarżonemu czyn nie zawiera znamienia przestępstwa to jest wskazania, że „nierzetelny dokument podrobił w celu posłużenia się jako autentyczny”. Z treści zarzutu nie wynika kto zdaniem apelującego miał tenże dokument podrobić, a okoliczność ta posiada istotne znaczenie dla prawidłowego ukształtowania kwalifikacji prawnej przestępstwa. Czyn przypisany oskarżonemu nie polegał nadto, wbrew niekwestionowanym przez którąkolwiek ze stron ustaleniom faktycznym, na podrobieniu przez oskarżonego dokumentu, jak w apelacji wskazał oskarżyciel. Wnioskować należy natomiast ze sposobu sformułowania zarzutu, że w przekonaniu prokuratora to oskarżony miał być tym, kto podrobił dokument w celu jego użycia jako autentyczny. Tymczasem z ustaleń faktycznych sądu rejonowego, których trafności apelujący prokurator nie podważa wynika, iż oskarżony dokumentu nie podrobił, lecz posłużył się podrobionym przez inną osobę dokumentem. Brak uzasadnienia zarzutu, brak nawiązującego do jego treści wniosku apelacji oraz sprzeczność zarzutu z niekwestionowanymi ustaleniami faktycznymi uniemożliwiły uwzględnienie tego zarzutu.

Zanim odniesie się sąd odwoławczy do pierwszego z podniesionych w apelacji prokuratora zarzutów ustosunkuje się sąd do wyroku sądu rejonowego w zakresie stanu faktycznego oraz winy oskarżonego. Odnosząc się do tych elementów zaskarżonego wyroku wskazać trzeba, że poczynione przez sąd pierwszej instancji w oparciu o właściwie zebrany i oceniony materiał dowodowy ustalenia faktyczne uznać należy za trafne, zgodne ze zgromadzonymi i ujawnionymi w toku rozprawy dowodami, które tenże sąd ocenił w sposób pozostający pod ochroną art. 4 k.p.k., 5 § 2 k.p.k. oraz art. 7 k.p.k.. Stanowisko swoje sąd ten należy uzasadnić, czyniąc to w sposób zgodny z art. 424 k.p.k.. Sąd pierwszej instancji nie dopuścił się przy rozpoznawaniu sprawy ani przy wyrokowaniu błędnie w ustaleniach faktycznych. Sąd Okręgowy w Gliwicach podzielił ustalenia sądu rejonowego w zakresie winy oskarżonego, która w okolicznościach niniejszej sprawy nie może budzić wątpliwości. Winy swojej w zakresie przypisanego jego osobie zaskarżonym wyrokiem przestępstwa nie kwestionował także sam oskarżony, podobnie jak apelujący w niniejszej sprawie prokurator. Trafnie ustalił sąd rejonowy, że to nie oskarżony, lecz inna osoba podrobiła dokument, którym oskarżony S. H. posłużył się w celu uzyskania dla siebie kredytu. Brak jest dowodów na to, że dokument ten podrobiony został przez samego S. H.. Jednocześnie z zeznań A. S. w sposób jednoznaczny wyprowadzić należy wniosek o podrobieniu dokumentu, którym posłużył się oskarżony. Fakt złożenia przez oskarżonego wniosku o kredyt wynika zaś nie tylko z jego wyjaśnień, lecz także z załączonych do akt sprawy dokumentów, które nie pozostawiają również wątpliwości odnośnie kwoty, która objęta została wnioskiem oskarżonego o udzielenie kredytu.

Trafny okazał się pierwszy z podniesionych w apelacji zarzutów, który sprowadzał się do zakwestionowania opisu czynu przypisanego oskarżonemu w zakresie w jakim opis ten nie zawierał wszystkich elementów składających się na przestępstwo z art. 297 § 1 k.k., którego znamiona wypełnił czyn przypisany oskarżonemu. Zgodnie z utrwalonym stanowiskiem judykatury opis czynu przypisanego oskarżonemu w wyroku skazującym zawierać winien w swojej treści wszystkie elementy wskazane w ustawie karnej jako znamiona przestępstwa. Brak któregokolwiek ze znamion w opisie czynu przypisanego oskarżonemu równoważny pozostaje z brakiem przypisania oskarżonemu czynu wyczerpującego znamiona przestępstwa określone ustawą. Zdaniem apelującego, opis czynu przypisanego oskarżonemu nie zawierał znamienia przestępstwa z art. 297 § 1 k.k. ujętego w kwalifikacji prawnej, to jest wskazania, iż nierzetelny dokument przedłożony przez oskarżonego dotyczył okoliczności o istotnym znaczeniu dla uzyskania wsparcia finansowego o którym mowa w art. 297 § 1 k.k., co w przekonaniu autora apelacji prowadziło do niezgodności między zastosowanym przepisem prawa materialnego, a przypisanym czynem, podczas gdy prawidłowy opis przypisanego oskarżonemu czynu winien zawierać wszystkie znamiona tego przepisu określone w art. 297 § 1 k.k..

Podniesiony w apelacji zarzut odnosi się do problemu, czy dla przypisania odpowiedzialności karnej za przestępstwo z art. 297 § 1 k.k. konieczne jest, by nie tylko nierzetelne pisemne oświadczenie, lecz także wszystkie z dokumentów wymienionych w treści art. 297 § 1 k.k. (podrobiony, przerobiony, poświadczający nieprawdę albo nierzetelny) stanowiły dokumenty dotyczące okoliczności o istotnym znaczeniu dla uzyskania wymienionego w przepisie wsparcia finansowego. Innymi słowy, czy warunek odnoszenia się do okoliczności istotnych dla uzyskania jednego ze wsparć finansowych wskazanych w art. 297 § 1 k.k. dotyczy wyłącznie nierzetelnych pisemnych oświadczeń, czy także wskazanych w przepisie dokumentów. Treść bowiem przepisu art. 297 § 1 k.k. zawierającego tworzące tzw. alternatywę rozłączną słowo „albo”, które poprzedza sformułowanie o nierzetelnym, pisemnym oświadczeniu dotyczącym okoliczności mających znaczenie dla uzyskania instrumentu finansowego może bowiem sugerować, iż warunek odnoszenia się do tych okoliczności dotyczy wyłącznie nierzetelnego pisemnego oświadczenia. Wprawdzie treść tezy 23 komentarza do art. 297 § 1 k.k. pod autorstwem Piotra Kardasa (Kardas Piotr, [w:] Zoll Andrzej (red.), Barczak-Oplustil Agnieszka, Bogdan Grzegorz, Cwiakalski Zbigniew, Dąbrowska-Kardas Małgorzata, Kardas Piotr, Majewski Jarosław, Raglewski Janusz, Rodzyńkiewicz Mateusz, Szewczyk Maria, Wróbel Włodzimierz, Kodeks karny. Część szczególna. Tom III. Komentarz do art. 278-363 k.k.) wskazuje na interpretację treści art. 297 § 1 k.k. zgodnie z którą warunek istotności znaczenia dla uzyskania wsparcia finansowego odnosi się wyłącznie do nierzetelnych, pisemnych oświadczeń, to jednak sam komentator nie jest w wyrażonych przez siebie poglądach konsekwentny, skoro w dalszym ciągu tego samego komentarza formułuje twierdzenie (teza 40) wedle którego **O istotności dokumentu lub pisemnego oświadczenia** przesądza jego treść, oceniana w kontekście regulacji odnoszących się do danej formy wsparcia finansowego, elektronicznego instrumentu płatniczego lub zamówienia. **Kryterium istotności** może być m.in. cel, jakemu służy dany dokument lub pisemne oświadczenie (por. O. Górniok, Przesłanki przestępstwa gospodarczego....,

s. 30; R. Zawłocki (w:) Kodeks karny. Część szczególna. Komentarz, s. 1074) **Istotność okoliczności** związana jest z ich **znaczeniem w procesie podejmowania decyzji** o przyznaniu jednej z wymienionych w art. 297 § 1 k.k. form wsparcia finansowego, elektronicznego instrumentu płatniczego lub zamówienia publicznego. W orzecznictwie sądów brak jest natomiast wyraźnie zajętego w tej materii stanowiska, choć brzmienie niektórych tez orzeczeń sądów może sugerować określoną interpretację przepisu. Z kolei większość komentatorów prezentuje jednak stanowisko wedle którego warunek odnoszenia się do okoliczności o istotnym znaczeniu dla uzyskania wsparcia finansowego odnosi się nie tylko do pisemnego oświadczenia, lecz także do dokumentów. Pogląd taki prezentuje między innymi Kulik Marek ([w:] Mozgawa Marek (red.), Budyn-Kulik Magdalena, Kozłowska-Kalisz Patrycja, Kulik Marek, Kodeks karny. Komentarz., LEX 2013) wskazując, iż przedłożenie podrobionego, przerobionego lub nierzetelnego oświadczenia lub dokumentu jest relewantne na gruncie komentowanego przepisu, jeżeli dotyczy okoliczności o istotnym znaczeniu dla uzyskania wskazanych: wsparcia, instrumentu finansowego lub zamówienia (por. bliżej Czajka, Przepisów..., s. 147 i n.; Zawłocki (w:) Wąsek II, s. 1073-1074; Kardas (w:) Zoll III, s. 612). Komentator ten powołuje się również na wspomnianego już Piotra Kardasa. Podobnie Marek Andrzej ([w:] Marek Andrzej, Kodeks karny. Komentarz, LEX 2010) stwierdzający, że Falszywe lub stwierdzające nieprawdę dokumenty albo nierzetelne pisemne oświadczenia muszą dotyczyć okoliczności istotnych dla uzyskania kredytu, pożyczki bankowej, gwarancji, akredytywy lub innego wymienionego w art. 297 § 1 wsparcia finansowego, elektronicznego instrumentu płatniczego lub zamówienia publicznego. Także liczba trafnie zacytowanych w apelacji prokuratora poglądów doktryny przekonuje do wniosku, że stanowisko, iż warunek odnoszenia się do okoliczności o istotnym znaczeniu dla uzyskania wsparcia finansowego odnosi się nie tylko do wskazanych w art. 297 § 1 k.k. oświadczeń, lecz także wymienionych tam dokumentów ocenić należy jako zdecydowanie dominujące w doktrynie.

Również sąd odwoławczy w składzie rozpoznającym niniejszą sprawę prezentuje stanowisko, iż warunkiem poniesienia odpowiedzialności za przestępstwo z art. 297 § 1 k.k. polegające na przedłożeniu jednego z wymienionych w tym przepisie dokumentów jest, aby dokument ten dotyczył okoliczności o istotnym znaczeniu dla uzyskania wsparcia finansowego o którym mowa w art. 297 § 1 k.k.. Przyjęcie, iż odpowiedzialnością z tego przepisu objęte zostały także przypadki w których sprawca przedłożył dokument dotyczący okoliczności nie mających znaczenia dla uzyskania wsparcia finansowego prowadziłyby zdaniem sądu odwoławczego do nadmiernej, nieuzasadnionej racjonalnie penalizacji zwłaszcza w sytuacji, gdy zachowanie sprawcy dotyczy dokumentów nierzetelnych, bowiem w przypadku przedłożenia pozostałych z dokumentów wymienionych w przepisie art. 297 § 1 k.k. (podrobionych, przerobionych, poświadczających nieprawdę) sprawca ponosić będzie odpowiedzialność karną na podstawie innych przepisów kodeksu karnego. Przepis art. 297 § 1 k.k. chroni bowiem rzetelność obrotu gospodarczego w zakresie w jakim czynności podejmowane w ramach tego obrotu posiadają znaczenie dla uzyskania wsparcia finansowego o którym mowa w tym przepisie, gdy czynności te powiązane pozostają z możliwością nielegalnego uzyskania wsparcia finansowego. Przepis art. 297 § 1 k.k. chroni obrót gospodarczy wyłącznie w zakresie w jakim podejmowane przez jego uczestników czynności zagrażają prawidłowości przyznawania wsparcia finansowego oraz pozostałych instrumentów finansowych o których mowa w art. 297 § 1 k.k.. Jeśli natomiast zachowanie sprawcy polegać będzie na przedłożeniu dokumentów lub oświadczeń dotyczących okoliczności nie mających istotnego znaczenia dla uzyskania wsparcia finansowego, odpowiedzialność będzie on mógł ponosić wyłącznie w oparciu o inne niż art. 297 § 1 k.k. przepisy prawa. Do wniosku takiego skłania także analiza gramatyczna przepisu art. 297 § 1 k.k. w którym słowo „albo” w części określającej rodzaje przedkładanych dokumentów i oświadczeń występuje dwukrotnie, poprzedzając także słowa „nierzetelny dokument”.

W realiach niniejszej sprawy nie może wątpliwości budzić twierdzenie, iż przedłożone przez oskarżonego w celu uzyskania kredytu zaświadczenie o zatrudnieniu dotyczyło okoliczności, które posiadały istotne znaczenie dla uzyskania kredytu. Zasadny zatem zarzut apelacji prokuratora spowodować musiał zmianę zaskarżonego wyroku w jego punkcie 1 w ten sposób, że opis czynu przypisanego oskarżonemu uzupełnił sąd o ustalenie, iż przedłożone przez oskarżonego podrobione przez inną osobę zaświadczenie dotyczyło okoliczności o istotnym znaczeniu dla uzyskania kredytu.

Jak zostało to już w niniejszym uzasadnieniu wskazane, drugi z zarzutów apelacji nie mógł zostać uznany za zasadny. Z urzędu jednak zmuszony był sąd okręgowy dokonać korekty zaskarżonego wyroku w zakresie kwalifikacji prawnej czynu przypisanego oskarżonemu. Odmiennie w stosunku do poglądu wyrażonego przez sąd rejonowy w uzasadnieniu zaskarżonego orzeczenia, sąd okręgowy prezentuje stanowisko zgodnie z którym kumulatywna kwalifikacja z art. 297 § 1 k.k. i art. 270 § 1 k.k. znaleźć winna zastosowanie jedynie wówczas, gdy sprawca w celu o jakim stanowi art. 297 § 1 k.k., używa jako autentycznego dokumentu, który sam podrobił. Dla oddania całej zawartości bezprawia konieczne jest powołanie w podstawie skazania obu tych przepisów przy zastosowaniu art. 11 § 2 k.k. (tak między innymi wyrok SA w Katowicach z dnia 7 marca 2013 roku, sygn. akt II AKa 25/13 LEX nr 1341980, wyrok SA w Katowicach z dnia 6 grudnia 2012 roku, sygn. akt II AKa 426/12 LEX nr 1298143, wyrok SA w Gdańsku z dnia 3 grudnia 2008 roku, sygn. akt II AKa 254/08, POSAG 2009/1/120-121). Zbędna jest kumulatywna kwalifikacja prawna przestępstwa z art. 297 § 1 k.k. oraz z art. 270 § 1 k.k., jeżeli kredytobiorca wyłącznie przedstawia sfalszowane dokumenty, a sam w ich fałszowaniu nie bierze udziału. Skoro, bowiem kredytobiorca działając w myśl art. 297 k.k. przedkłada takie dokumenty, to oczywistym jest, że w ten sposób się nimi posługuje i wprowadza taki sfalszowany dokument do obrotu. Natomiast w sytuacji, gdy przedstawiony dokument, którym posługuje się sprawca został uprzednio przez niego podrobiony, sfalszowany, wówczas dla oddania pełnej zawartości kryminalnej czynu należy kumulatywnie zakwalifikować go, jako przestępstwo z art. 297 § 1 k.k. i z art. 270 § 1 k.k. (wyrok SA w Katowicach z dnia 6 grudnia 2012 roku, sygn. akt II AKa 426/12 LEX nr 1298143). Ponieważ zgodnie z niekwestionowanymi przez apelującego ustaleniami faktycznymi odpowiadającymi także zgromadzonym w sprawie dowodom, oskarżony S. H. posłużył się jedynie podrobionym dokumentem, sam dokumentu tego podrabiając, powołanie w kwalifikacji prawnej czynu przypisanego oskarżonemu przepisu art. 270 § 1 k.k. pozostawało zbędne. W stosunku do czynu z art. 297 § 1 k.k. polegającego na posłużeniu się w celu uzyskania kredytu podrobionym przez inną osobę dokumentem dotyczącym okoliczności o istotnym znaczeniu dla uzyskania kredytu, który to czyn wyczerpuje także znamiona przestępstwa z art. 270 § 1 k.k., znajdować będzie zastosowanie reguła wyłączenia wielości ocen nakazująca eliminację art. 270 § 1 k.k. z kwalifikacji prawnej czynu. Zawsze bowiem w sytuacji takiej zachowanie sprawcy wyczerpywać będzie znamiona przestępstwa z art. 270 § 1 k.k. i z art. 297 § 1 k.k.. Przepis art. 297 § 1 k.k. jako stwarzający ochronę szczególnego rodzaju obrotu stanowić będzie przepis szczególny w stosunku do odnoszącego się do każdego rodzaju obrotu art. 270 § 1 k.k.. Spośród zachowań objętych art. 270 § 1 k.k. jedynie podrobienie lub przerobienie dokumentu w celu jego użycia za autentyczny nie zawiera się w przepisie art. 297 § 1 k.k.. Akceptując zatem powołany wyżej pogląd wielokrotnie wyrażany w orzecznictwie, sąd odwoławczy uznając, iż przepis art. 270 § 1 k.k. nie powinien znaleźć się w kwalifikacji prawnej czynu przypisanego oskarżonemu, zmienił zaskarżony wyrok w ten sposób, że z kwalifikacji prawnej czynu wyeliminował art. 270 § 1 k.k..

W pozostałym zakresie nie dopatrując się jakichkolwiek podstaw do zmiany zaskarżonego orzeczenia, wyrok Sądu Rejonowego w Gliwicach sąd okręgowy utrzymał w mocy. W oparciu o zasady słuszności, w punkcie 3 wyroku zwolnił sąd oskarżonego od ponoszenia kosztów sądowych postępowania odwoławczego, wydatkami obciążając Skarb Państwa.